
SPIS RZECZY

I. WPROWADZENIE / 11

II. KU WŁASNEJ SCENIE. TEATRY POLSKIE W POZNANIU W LATACH 1850-1875 / 21

III. WYBRANA BIBLIOGRAFIA / 141

IV. MIASTO W GAZECIE / 145

„Gry hazardowne” w „zaułkach poznańskich” (czerwiec 1852) **145** / Choroby żołnierzy stacjonujących w poznańskiej twierdzy (sierpień 1852) **145** / Epidemia cholery (sierpień-wrzesień 1852) **146** / Występ Pana Kothe w sali Bazaru (grudzień 1852) **148** / Wzmocnienie załogi poznańskiej twierdzy (sierpień 1853) **148** / Prezentacja eksponatów „muzeum anatomicznego” oraz „obrazów okólnych, cykloramu i pleoramu” przygotowanych przez Henryka Dessort (plac Sapieżyński, 19 kwietnia-14 maja 1854) **149** / Poznańskie kontrakty świetojańskie w 1854 roku **149** / O korzyściach „z zaprowadzonych kolei żelaznych” (kwiecień 1857) **152** / Odślonięcie pomnika Adama Mickiewicza wykonanego przez Władysława Oleszczyńskiego (7 maja 1859) **153** / Rozporządzenie władz policyjnych dotyczące kąpieli w Warcie i Cybinie (17 maja 1859) **154** / Pokaz dwugłowego cielaka w Bazarze (czerwiec 1860) **154** / Prezentacja maszyn rolniczych zorganizowana przez Hipolita Cegielskiego (28 lipca 1860) **155** / Eksperymenty z dziedziny fizyki w Bazarze (wrzesień 1860) **155** / „Muzeum anatomiczne i etnologiczne Reimersa” w sali hotelu Budwiga (wrzesień 1860) **155** / O nowych budynkach w mieście (listopad 1860) **156** / Uroczyste wyprowadzenie ciała Tytusa Działyńskiego z Poznania (14 kwietnia 1861) **156** / Pogrzeb Tytusa Działyńskiego w Kórniku (16 kwietnia 1861) **157** / Ćwiczenia artyleryjskie na wałach fortecznych (20 i 21 czerwca 1861) **158** / Informacja o zorganizowanej na placu Sapieżyńskim wystawie wykonanych z korka miniatur znanych budowli (lipiec 1861) **159** / Zamknięcie bram fortecznych i podniesienie mostów, które utrudniło Polakom wyjazd na uroczystości upamiętniające zwycięstwo Sobieskiego pod Wiedniem (12 września 1861) **159** / Iluminacja miasta w związku z obchodami rocznicy koronacji króla pruskiego (18 października 1861) **161** / Doniesienie o postępowaniu sądowym przeciwko osobom, które ustawiły krzyż na placu

Mickiewicza, obok kościoła św. Marcina (styczeń 1862) **161** / Proces za niesienie chorągwi z białym orłem (marzec 1862) – **161** / Uroczysta parada garnizonu poznańskiego z okazji urodzin króla pruskiego (22 marca 1862) **162** / Informacja o muzeum anatomicznym Jana Schrödera i zorganizowanej przez niego wystawie żywych zwierząt (13 maja 1862) **162** / Niemieckie obchody stulecia urodzin Fichtego (19 maja 1862) **163** / O wysokich cenach drewna opałowego związanych z niskim stanem wody na Warcie (28 października 1862) **163** / Tekst kolędy opublikowanej na łamach „Dziennika Poznańskiego” w pierwszy dzień świąt Bożego Narodzenia 1862 roku **164** / Wzmocnienie załogi twierdzy i nadzwyczajne środki ostrożności związane z sytuacją militarno-polityczną w Królestwie Polskim (styczeń 1863) **165** / Doprowadzenie do Poznania grupy pojmanych uczestników powstania styczniowego (13 marca 1863) **165** / Uroczystości związane z wizytą następcy pruskiego tronu w Poznaniu (czerwiec 1863) **166** / O zabawach sylwestrowych na zakończenie 1863 roku (2 stycznia 1864) **166** / Występy niepełnosprawnej artystki Ludwigi Ebbighausen (styczeń 1864) **166** / Więźniowie polityczni w poznańskiej cytadeli (maj 1864) **167** / Wizyta następcy tronu pruskiego w Poznaniu (26–27 czerwca 1864) **167** / Proces za wywieszenie w oknie – podczas procesji Bożego Ciała – koberca z wizerunkiem białego orła w koronie (lipiec 1864) **168** / Ludność Poznania na przełomie 1864 i 1865 roku (styczeń 1865) **168** / Szkoły w Poznaniu (marzec 1865) **168** / Utrudniony dostęp do polskich gimnazjów (5 kwietnia 1865) **169** / Problem małej przepustowości Bramy berlińskiej (kwiecień 1865) **169** / Podoficer pruskiej piechoty sprawcą rozboju na ulicy Żydowskiej (21 maja 1865) **170** / Wizyta następcy pruskiego tronu i jego małżonki (czerwiec 1865) **170** / Wyprodukowanie przez fabrykę Hipolita Cegielskiego silnika parowego do statku pływającego po Warcie (lipiec 1865) **171** / Wypadek z udziałem spłoszonych koni na ulicy Nowej (sierpień 1865) **171** / Nowa „gra loteryjna” dla dzieci (grudzień 1865) **172** / Zagrożenie epidemią cholery w Poznaniu – wskazówki francuskiego lekarza (lipiec 1866) **172** / Pobyt Józefa Ignacego Kraszewskiego w Wielkopolsce (maj 1867) **173** / O stanie zegarów miejskich (czerwiec 1867) **175** / Majówki uczniów poznańskich szkół (czerwiec 1867) **175** / Procesje Bożego Ciała w Poznaniu w czerwcu 1867 roku **176** / Zapowiedź nowych połączeń kolejowych (maj 1868) **176** / Ćwiczenia straży ogniowej (czerwiec 1868) **177** / Uruchomienie „kuchni ludowej” (luty 1870) **177** / Zmiany w prawie fortecznym (marzec 1870) **177** / Protest poznańskich „czeladników mularskich” **178** / Przedruk artykułu z „Posener Zeitung” poświęconego modernizacji poznańskiej twierdzy (styczeń 1871) **178** / Rozruchy na ulicach Poznania w dniu obchodów urodzin cesarza Niemiec (22 marca 1871) **179** / Wobec zwierząt... (październik 1871) **180** / Awantura w restauracji przy pl. Wilhelmowskim (październik 1871) **181** / Wyniki spisu ludności Poznania (grudzień 1871) **181** / Kwestia miejskiej kanalizacji (luty 1872) **182** / Recital fortepianowy Józefa Wieniawskiego w Bazarze – relacja Michała Hertza (7 lutego 1872) **182** / Sprawozdanie z drugiego występu pianisty Józefa Wieniawskiego w sali Bazaru (14 lutego 1872) **184** / Puszczanie wianków na Warcie (23 czerwca 1872) **184** / Kontrola jakości mleka (czerwiec 1872) **185** / Nowe ogrody rekreacyjne w Poznaniu (czerwiec 1872) **185** / Kary dla nieuczciwych dorożkarzy (październik 1872) **185** / Bójki pomiędzy uczniami polskimi i niemieckimi (listopad

1872) **186** / Nowe polskie cukierne (grudzień 1872) **186** / Pokaz nowego sprzętu gaśniczego (styczeń 1873) **186** / Po poznańskiej premierze *Halki* Stanisława Moniuszki... (marzec 1873) **187** / Zasady działania lombardu miejskiego (marzec 1873) **187** / Obchody urodzin cesarza Wilhelma w Poznaniu (marzec 1873) **187** / Pomoc dla ubogich w trakcie Świąt Wielkanocnych (kwiecień 1873) **188** / Poznańskie „manewra forteczne” (maj 1873) **188** / „Procesya ś. Marcińska” (16 czerwca 1873) **188** / „Targ na wełnę” (czerwiec 1873) **189** / „Statystyka budowli w Poznaniu” (listopad 1873) **190** / Mazurek Dąbrowskiego... na placu Wilhelmskim (listopad 1873) **191** / Użytkownicy miejskich wodociągów (listopad 1873) **191** / Marginalizacja języka polskiego w szkołach (styczeń 1874) **192** / Aresztowania prostytutek „na stokach fortecy” (kwiecień 1874) **193** / Uczciwy dorożkarz Józef Ratajczak (marzec 1874) **193** / O ilości skrzynek pocztowych w Poznaniu (14 października 1875) **193** / Narodziny dziecka o niecodziennym wyglądzie (1 grudnia 1875) **193** / Opis oferty poznańskich kupców dla klientów poszukujących ciepłej odzieży (7 grudnia 1875) **194** / Komentarz polskiej gazety do rozporządzenia dyrektora niemieckiej poczty von Stephana (9 grudnia 1875) **195** / Informacje o ilości pociągów przyjeżdżających i wyjeżdżających z Poznania w związku z inauguracją działalności kolei kluczborsko-poznańskiej (10 grudnia 1875) **195** / Notatka dotycząca liczby wniesionych oskarżeń o żebranie, włóczęgostwo, pijaństwo i unikanie pracy w okresie od 1 grudnia 1874 do 30 listopada 1875 roku **196** / Początek działalności Towarzystwa muzycznego w Poznaniu (grudzień 1875) **196** / Wyniki spisu ludności Poznania przeprowadzonego na początku grudnia 1875 roku **197**

V. TEATR W GAZECIE / 198

Recenzja pierwszego występu zespołu artystów krakowskich w Poznaniu w 1850 roku (15 czerwca 1850) **198** / Sprawozdanie z trzeciego występu zespołu krakowskich artystów w 1850 roku (19 czerwca 1850) **201** / Występy braci Wieniawskich na scenie Teatru Miejskiego (kwiecień, czerwiec, lipiec 1854) **202** / Bogumił Dawison na scenie niemieckiej w roli Hamleta (13 maja 1854) **205** / Pierwszy występ zespołu teatru krakowskiego w 1859 roku (*Damy i huzary* oraz *Szkoda wąsów* - 15 maja 1859) **206** / O inscenizacji *Mazepy* Juliusza Słowackiego (9 czerwca 1859) **207** / Zapowiedź przyjazdu zespołu teatru krakowskiego w 1866 roku **207** / *Śluby panieńskie* w wykonaniu krakowskich artystów (9 czerwca 1866) **209** / *Mazepa* Juliusza Słowackiego na poznańskiej scenie (13 czerwca 1867) **211** / Recenzja z inscenizacji *Marii Stuart* F. Schillera i *Panie Kochanku* J.I. Kraszewskiego (17 i 18 czerwca 1867) **212** / *Życie i Śmierć Ryszarda III* Szekspira na scenie poznańskiej (25 czerwca 1868) **215** / *Ballady* Juliusza Słowackiego w wykonaniu artystów krakowskich (6 czerwca 1869) **216** / Tekst *Prologu* Władysława Bełzy z 13 stycznia 1870 roku **218** / Informacja o planowanych występach gościnnych polskiego zespołu w Gnieźnie (marzec 1870) **220** / *Niepoprawni* Juliusza Słowackiego (21 marca 1870) **221** / Uroczyste pożegnanie Józefa Rychtera po jego gościnnych występach w Poznaniu (28 maja 1870) **221** / Odezwa Komitetu teatralnego wzywająca do wsparcia działań na rzecz budowy polskiej sceny w Poznaniu (luty 1871) **223** / Przerwane przedstawienie *Halszki z Ostroga* (16 marca 1871) **225** / Gościnne występy Józefa Rychtera w Poznaniu (marzec 1871)

225 / Artykuł poświęcony planowanej budowie polskiej sceny (wrzesień 1871) 227 / Aktorzy polskiego zespołu ofiarami kradzieży (13 grudnia 1871) 230 / O *Chłopie milionowym* Raimunda wystawionym na scenie poznańskiej (11 lutego 1872) 230 / *Konfederaci barscy* Adama Mickiewicza na scenie poznańskiej w wykonaniu krakowskiego zespołu Stanisława Koźmiana (6 czerwca 1872) 231 / Uczczenie imienin wybitnej artystki teatru krakowskiego – Antoniny Hoffmann (czerwiec 1872) 232 / Entuzjastyczne przyjęcie Antoniny Hoffmann w roli Beatryx Cenci (27 czerwca 1872) 233 / Katastrofalna frekwencja na spektaklach teatru niemieckiego (19 listopada 1872) 234 / Informacja o podjęciu decyzji dotyczącej zamknięcia gmachu niemieckiego Teatru Miejskiego (6 grudnia 1872) 234 / Relacja z uroczystości wmurowania kamienia węgielnego pod gmach Teatru Polskiego – 8 marca 1873 roku 235 / Po premierze *Halki* (8 marca 1873) 235 / Prasa niemiecka („Posener Zeitung”) o premierze *Halki* na polskiej scenie (marzec 1873) 241 / Informacje o końcowym etapie budowy teatralnego gmachu i wynajęciu przez Spółkę kamienicy stojącej przed teatrem – 3 marca 1875 241 / Inauguracja działalności nowego budynku teatralnego (25 września 1875) 242 / Relacja z przedstawienia *Pani Majstrowej z Chwaliszewa* (2 i 3 października 1875) 253 / O inscenizacji *Skąpca* Moliera. Rychter w roli Harpagona (12 października 1875) 254 / Inscenizacja *Pana Jowialskiego* A. Fredry (19 października 1875) 257 / Fredro „przemianowany przez kulturników na Moskala” (październik 1875) 259 / Recenzje z inscenizacji komedii *Damy i huzary* A. Fredry, dramatu O. Feuillet *Dwa światy* oraz „operę narodowej” *Zabobon, czyli Krakowiaczy i Górale* J.N. Kamińskiego (spektakle kolejno grane – 28 października; 30 i 31 października; 1 listopada 1875) 259 / Inscenizacja *Skalmierzanek* Jana Nepomucena Kamińskiego (14 listopada 1875) 263 / Wystawienie *Karpackich górali* Józefa Korzeniowskiego (2 grudnia 1875) 264 / Benefis Rychtera i jego kreacja w *Kupcu weneckim* Szekspira (11 grudnia 1875) 265 / Recenzja z przedstawień *Kupca weneckiego* Szekspira, *Starego piechura i syna jego huzara* oraz *Zbójców* Schillera (spektakle zagrane kolejno – 11 grudnia; 12 grudnia; 14 grudnia 1875) 268 / Protest przeciwko sprzedaniu na benefis Józefa Rychtera tych samych miejsc w teatralnej łoży dwóm różnym osobom – 13 grudnia 1875 270 / Wieczór calderonowski w Bazarze. Pożegnanie Józefa Rychtera z poznańską publicznością (9 lutego 1876) 271 / Przedstawienia benefisowe Łucyana (4 marca 1876) i Jejde (9 marca 1876) 272

VI. REPERTUAR TEATRU POLSKIEGO W POZNANIU W LATACH 1850–1876 / 274

1850. Występy teatru krakowskiego pod dyrekcją Tomasza Andrzeja Chełchowskiego (od 15 czerwca do 20 lipca 1850) / 274
1852. Występy zespołu teatru krakowskiego pod dyrekcją Tomasza Andrzeja Chełchowskiego (od 22 maja do 29 lipca 1852) / 277
1854. Występy polskich artystów na scenie niemieckiej / 297
1854. Występy gościnne zespołu teatru krakowskiego pod dyrekcją Juliusza Pfeiffera (od 7 czerwca do 15 sierpnia 1854) / 304
1855. Występy zespołu teatru krakowskiego pod dyrekcją Juliusza Pfeiffera (od 8 do 29 kwietnia 1855) / 322

1857. Występy zespołu teatru krakowskiego pod dyrekcją Juliusza Pfeiffera (od 28 maja do 21 lipca 1857) / 327
1858. Występy zespołu teatru krakowskiego pod dyrekcją Juliusza Pfeiffera (od 23 maja do 16 czerwca 1858) / 343
1859. Występy zespołu teatru krakowskiego pod dyrekcją Juliusza Pfeiffera (od 15 maja do 5 lipca 1859) / 351
1866. Występy zespołu teatru krakowskiego w Poznaniu (od 9 czerwca do 23 lipca 1866) / 370
1867. Występy zespołu teatru krakowskiego w Poznaniu (od 28 maja do 27 sierpnia 1867) / 382
1868. Występy zespołu teatru krakowskiego (od 16 maja do 7 sierpnia 1868) / 405
1869. Występy teatru krakowskiego w Poznaniu (od 29 maja do 29 sierpnia 1869) / 427
1870. Dyrekcja Lecha Nowakowskiego i Miłosza Stengla (od 13 stycznia do 15 maja 1870) / 450
1870. Dyrekcja Lecha Nowakowskiego (od 19 maja do 30 lipca 1870) / 470
- Sezon 1870/71. Dyrekcja Lecha Nowakowskiego (od 25 września 1870 do 14 czerwca 1871) / 483
- Sezon 1871/72. Dyrekcja Stanisława Dobrzańskiego (od 30 września 1871 do 24 marca 1872) / 512
- Sezon 1871/72. Gościnne występy teatru krakowskiego pod dyrekcją Stanisława Koźmiana (od 6 czerwca do 21 lipca 1872) / 540
- Sezon 1872/73. Dyrekcja Zygmunta Sarneckiego (od 2 października 1872 do 15 czerwca 1873) / 554
1873. Gościnne występy zespołu Ignacego Kalicińskiego (od 15 sierpnia do 1 września 1873) / 598
- Sezon 1873/74. Dyrekcja Zygmunta Jaraczewskiego (od 8 października 1873 do 17 maja 1874) / 601
1874. Występy zespołu Ignacego Kalicińskiego (od 23 lipca do 3 września 1874) / 641
- Sezon 1875/76. Dyrekcja Karola Doroszyńskiego i Władysława Terenkoczego (od 25 września 1875 do 8 maja 1876) / 644

Spis ilustracji / 678

Indeks nazwisk / 681

Indeks tytułów sztuk i żywych obrazów / 711

Polish theaters in Poznań in the years 1850–1875. Theatre's repertoires, artistic ideas and political contexts (Summary) / 727